

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קכד

(בעמוד הקודם)

נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בעור טמא שקרע את רובו, האם הוא נטהר. לדעת ריש לקיש הוא נחשב מחובר כי ניתן לתפור אותו ולהחזירו לקדמותו, לדעת רבי יוחנן הוא לא נחשב מחובר.

מתיב רבי ירמיה, תנור שנטמא: ה'תנור' שלהם הוא, מניחים כלי חרס על הקרקע ומצפים אותו בטיט עבה. המשנה שואלת תנור שנטמא, כיצד מטהרין אותו? לדעת חכמים חותך את הכלי הפנימי לשלושה חלקים, לרוחב הכלי. (ולא חותך לשני חלקים כדי שלא ישאר בשום חלק רוב תנור). ומגרד את הטיט החיצוני עד שמגיע לקרקע. לדעת רבי מאיר אינו צריך לגרד את הטיט וכמובן שלא צריך לגרד עד הארץ, אלא חותך את הכלי חרס מבפנים לחלקים פחותים מארבעה טפחים (כי ארבעה טפחים זהו השיעור של תנור כדי שהוא יקבל טומאה, ועכשיו הוא מבטל אותו מהשיעור של קבלת טומאה ולכן הוא טהור). עד כאן המשנה בכלים.

כי ממעט לה מד' מיהא טהור, אמאי? לימא הא חלים וקאי: מדייק רבי ירמיה, לדעת רבי מאיר כאשר הוא ממעט את הכלי מארבעה טפחים, התנור טהור. מדוע? הרי הטיט החיצוני גורם לו להשאר מחובר. ומוכח שלא כריש לקיש!

אמר ליה רבא - ואימא מדרבנן גורר את הטפילה עד שיהא בארץ: מדוע אתה מקשה על ריש לקיש מרבי מאיר, ולא מוכיח כדבריו מחכמים? הרי חכמים אומרים שאכן צריך לגרד את הטיט עד הארץ, והיינו כי אחרת הוא נחשב מחובר.

אלא אמר רבא: ולכן אומר רבא שההסבר במשנה בכלים הוא אחרת. במשנה יש שני דינים. א. תנור טמא כיצד מטהרין אותו? לכו"ע מחלק אותו לשלושה חלקים ומגרד את הטיט עד הארץ. ב. מי שרוצה שהתנור הטהור שלו לא יוכל לקבל טומאה, כיצד הוא עושה? לדעת ת"ק חולק את הכלי לשלושה חלקים ומגרד את

הטיט עד הארץ, לדעת רבי מאיר לא צריך לגרד את הטיט כלל אלא חותך את הכלי לחלקים פחותים מארבעה טפחים.

הגמרא חוזרת לדברי המשנה בכלים, ומקשה:

אמר ר' - 'חולקו לשלשה'.

קושיא: **ורמינהו תנור וכו'**: כתוב במשנה נוספת בכלים, תנור כדי שהוא יטמא עליו להיות גבוה ארבעה טפחים, וכן אם הוא נשבר, הוא עדיין טמא אם 'השיריים שלו' כלומר החלק שנשאר מהתנור הוא בגודל ארבעה טפחים. זו דעת רבי מאיר. אבל לדעת חכמים כל זה דוקא בתנור גדול. אבל בתנור קטן, תחילתו כדי לקבל טומאה כשיש בו גובה 'כל שהוא' (כדלהלן) ונגמרה מלאכתו. ואם הוא נשבר, הוא עדיין טמא כל עוד השיריים שנותרו בגודל רוב התנור. עד כאן המשנה.

וכמה כל שהוא: ומבארת הגמרא כמה זה 'כל שהוא'? טפח. כי עושים תנורים למשחק של הכנות בגודל טפח.

טעמא דאיכא שיריו ד' הא ליכא שיריו ד' טהור: מדייקת הגמרא, בתנור גדול סוברים חכמים שאם השיריים פחות מארבעה טפחים הוא נטהר מטומאתו. ואם כן קשה מדוע אמרו חכמים במשנה האחרת בכלים שכדי לטהר את התנור צריך לחלק אותו לשלושה חלקים?

תירוץ: **אמרי - התם דצלקיה מצלק, הכא דעבדיה גיסטרא**: שם במשנה האומרת שמספיק שהשיריים פחות מארבעה טפחים, מדובר שהוא חתך את התנור לרוחבו, ואז אם אין ארבעה טפחים אין אפשרות להשתמש בתנור. אבל כאן (במשנה בכלים שהבאנו בתחילה) מדובר שחתך את התנור לאורכו, ואז ניתן להחזיר את התנור למצבו הראשון, ולכן צריך לחתוך אותו לשלושה חלקים.

הגמרא חוזרת לדברי הברייתא:

אמר ר' - 'שיריו ברובו': לדעת חכמים תנור קטן שנשבר, כל עוד השיריים שנותרו בגודל רוב התנור הוא טמא. קושיא: **רובו דטפח למאי הוי?** הרי התנור כולו בגודל טפח, ואם כן מדוע אם נשאר בתנור רוב של טפח הוא עדיין טמא? וכי למה משמש רוב של טפח? תירוץ: **אמר אביי 'שירי גדול ברובו'**: אין כוונת המשנה על

תנור קטן, אלא על תנור גדול. דהיינו תנור גדול שחתך אותו לרוחבו, השיריים שנותרו ממנו עדיין טמאים אם יש בהם רוב תנור.

קושיא: והאמרי רבנן ארבעה: הרי חכמים אמרו שתנור גדול שנשבר, אם השיריים שנותרו הם ארבעה טפחים הוא נשאר טמא, ולא הצריכו רוב של התנור! תירוץ: **לא קשיא, הא בתנורא בר תשעה הא בתנורא בר שבעה**: תנור בגובה 9 טפחים, צריך שישאר רובו כדי להשאר טמא. למרות שבחצי ממנו יש כבר ארבעה טפחים, צריך שישאר רוב. אבל תנור בגובה 7 טפחים, אם נשאר בו רוב תנור, הוא לא טמא. כי ה'רוב' שלו פחות מארבעה טפחים, ולא יתכן שהוא טמא בשיעור פחות ממה שהוא צריך כדי לקבל טומאה בתחילה. ולכן רק אם יש בו ד' טפחים הוא נשאר טמא, שזה השיעור שלו לקבלת טומאה.

*

נוסח אחר במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש:

לישנא אחרינא: טלית טמאה שנקרעה ברובה טהורה, אמר על כך רב הונא שאפילו אם שייר בטלית כדי 'מעפורת' (= סודר) היא טהורה. ועל כך נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן, מה דין בעור שנקרע ונשאר בו כדי מעפורת, האם הוא חשוב ונשאר טמא, או לא והוא נטהר.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: עור טמא מדרס שחשב לעשות ממנו רצועות וסנדלין, כיון שהתחיל לחתוך אותו, העור טהור. זו דעת רבי יהודה. ולדעת חכמים הוא נשאר טמא עד שימעט אותו מחמשה טפחים, עד כאן המשנה בכלים.

כי ממעט מיהא טהור. אמאי? לימא חשיב! מדוע אם הוא ממעט את העור מחמשה טפחים הוא טהור? והרי עור הוא דבר חשוב ואינו נטהר! תירוץ: **הכא במאי עסקינן דקא בעי ליה למושב זב**: מדובר במקרה שהוא צריך את העור למושב בשביל זב. ופחות מחמשה טפחים העור כבר לא ראוי להיות מושב ולכן הוא נטהר.

משנה: עור שיש עליו כזית בשר: הנוגע בחוט בשר היוצא ממנו, או בשערה שכנגד הבשר, טמא. בגלל שהעור והשערה נחשבים 'שומר' של הבשר.

היו עליו כשני חצאי זיתים: אם היו על עור אחד שני חצאי זיתים והעור מפריד ביניהם, לדעת רבי ישמעאל מטמא במשא ולא במגע, כי אם הוא סוחב את העור עם שתי החתיכות המחוברות בו, ננצא שהוא נושא כזית בשר ולכן הוא נטמא במשא. אבל אם הוא נוגע בשני החצאים הוא לא נטמא, כי אי אפשר להטמא על ידי שתי נגיעות. לדעת רבי עקיבא הוא לא טמא כלל, לא במגע ולא במשא. והטעם (כפי שתבאר המשנה), משום שהחתיכות מתבטלות לעור. וכמו שלעור אין טומאה, כך גם לחתיכות קטנות המחוברות אליו אין טומאה.

ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, והיזז את הקיסם, שהוא טמא בטומאת משא. והטעם, כי כאן אין החתיכות מתבטלות לדבר אחר. מה שאין כן בעור שיש עליו שתי חתיכות שהן מתבטלות לעור.

נמרא: אמר עולא אמר רבי יוחנן: כל מה שאמרה המשנה שהנוגע בעור שיש עליו כזית נטמא, דוקא כאשר חיה חתכה את העור עם הכזית בשר, אבל אם האדם שהפשיט את העור חתך בסכין את העור עם הכזית הבשר, אין הכזית מטמא, משום שהמפשיט התכוון לזרוק את החתיכה, ומשום כך היא מתבטלת לעור (ואינה מטמאת כמו שהעור לא מטמא).

אמר ליה רב נחמן לעולא: האם אמר רבי יוחנן אפילו במקרה שהמפשיט חתך את העור עם חתיכת בשר בכמות גדולה כ'תרטא'? אמר לו עולא – כן. שאל רב נחמן האם גם כאשר הבשר היה בכמות גדולה יותר כ'נפיא'? א"ל כן. א"ל רב נחמן "האלקים" (= לשון שבועה), גם אם היה אומר לי רבי יוחנן מפיו את הדבר הזה, לא הייתי מציית לו". כי כמות גדולה כזו של בשר אינה יכולה להתבטל לעור.

כי סליק רב אושעיא: כשעלה רב אושעיא לארץ ישראל הוא פגש את רבי אמי, ואמר לו את דברי עולא בשם רבי יוחנן ואת מה שאמר לו רב נחמן. אמר לו רבי אמי – וכי בגלל שרב נחמן הוא 'חתניה דבי נשיאה' (חתן של בית הנשיא, כלומר חתן של ה'ריש גלותא') הוא מזלזל בדברי ר' יוחנן?!

זמנין אשכחיה: פעם אחרת רבי אושעיא מצא את רבי אמי יושב ואומר את דברי רבי יוחנן על הסיפא של המשנה (ולא על הרישא כנ"ל). דהיינו המשנה אמרה 'היו עליו שני חצאי זיתים, מטמאים במשא ולא במגע דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר לא במגע ולא במשא' ועל דברי רבי ישמעאל שמטמאים במשא, אמר רבי יוחנן דוקא

כאשר חיה חתכה את העור עם שני החצאים. אבל אם המפשיט חתך אותו, החצאים בטלים לעור והוא לא מטמא כלל.

א"ל מר אסיפא וכו': שאל רב אושעיא את רבי אמי - אדוני לומד את דברי רבי יוחנן על הסיפא של המשנה? אמר לו רבי אמי - כן. שאל רבי אמי את רבי אושעיא - האם עולא אמר לכם את דברי רבי יוחנן על הרישא? אמר לו רבי אושעיא - כן. אמר לו רבי אמי - 'האלקים! אם היה אומר לי יהושע בן נון בשם רבי יוחנן לא הייתי מקשיב לו!

כי אתא רבין וכל נחותי: כשהגיע רבין וכשבאו כל היורדים מארץ ישראל לבבל, הם אמרו את דברי רבי יוחנן על הרישא כמו שאמר עולא.

ואלא קשיא: אם כן קשה מה שהקשה רב נחמן! (כי אם כזית בשר אינו מתבטל לעור, גם חתיכה ענקית לא מתבטלת, וזה דבר שלא יתכן). **תירוצ:** **כדאמר רב פפא מרודד, הכא נמי מרודד:** כמו שביאר רב פפא על המשך המשנה שמדובר בבשר מרודד, כך גם נבאר כאן. כלומר, רבי יוחנן דיבר על מקרה שיש כזית בשר באופן מיוחד. יש שני חצאי כזית שביניהם מחברת רצועה דקה של בשר. ולכן אם חיה חתכה אותם, שני החצאים נחשבים מחוברים כי הם באמת מחוברים. אבל אם המפשיט חתך אותם בסכין, הוא התכוון לזרוק אותם והם בטלים לעור. אמנם במקרה שהמפשיט חתך את העור עם כזית בשר שלם, בודאי שהוא לא מתבטל לעור.

*

למדנו במשנה - היו עליו: אם היו על עור אחד שני חצאי זיתים והעור מפריד ביניהם, לדעת רבי ישמעאל מטמא במשא ולא במגע.

אמר בר פדא: כל זה דוקא אם נגע בעור מאחורי החתיכות. אבל אם נגע בשתי החתיכות עצמן הוא נטמא. כי 'יש נוגע וחוזר ונוגע' כלומר יש טומאה בנוגע בשני מקומות בבת אחת. זו דעת בר פדא. אבל לדעת רבי יוחנן הוא טהור כי 'אין נוגע וחוזר ונוגע'.

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה: רבי יוחנן הולך בזה לשיטתו. רבי יוחנן אמר שרבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס אמרו את אותו הדבר. והגמרא מבארת.

רבי ישמעאל - הא דאמרן: כנ"ל.

רבי דוסא בן הרכינס - דתנן כל המטמאין באהל וכו': כל הדברים שמטמאים באוהל (כגון כזית של מת), אם הם נחלקו לשני חלקים והכניסן לתוך הבית, לדעת ר' דוסא בן הרכינס הבית טהור מטומאת אוהל, כי האוהל לא מצרף את שני החלקים. אבל לדעת חכמים הבית טמא כי האוהל מצרף אותם.

לאו אמר רבי דוסא בן הרכינס התם אין מאהיל וחוזר ומאהיל? הכא נמי אין נוגע וחוזר ונוגע: האם לא אמר רבי דוסא שם שאין הבית מאהיל על חלק אחד וחוזר ומאהיל על חלק אחר ומצרף אותם? והרי אמר רבי יוחנן שרבי ישמעאל אמר כרבי דוסא. ואכן גם כאן אמר רבי ישמעאל שאין שתי נגיעות מצטרפות לטמאות.

ומדברי דוסא בן הרכינס כרבי ישמעאל, רבנן כרבי עקיבא: הגמרא מבינה שאם רבי דוסא סובר כרבי ישמעאל, אם כן חכמים (החולקים על רבי דוסא) סוברים כרבי עקיבא (החולק על רבי ישמעאל) קושיא: והא ר' עקיבא טהורי קא מטהר: אך הרי רבי עקיבא מטהר לגמרי משום שאין שום צירוף בין שני חלקים, ואילו חכמים מטמאים לגמרי כי יש צירוף בין החלקים. תירוץ: עד כאן וכו': כל מה שרבי עקיבא מטהר זה דוקא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים, בגלל שהם מתבטלים לעור, אבל במקרים אחרים שיש שני חלקים הוא מטמא. ולכן הוא מודה לחכמים שבבית שיש בו שני חלקים האוהל מצרף אותם לטומאה.

והראיה שרבי עקיבא מודה בשאר המקרים, מהסיפא של משנתנו 'ומודה רבי עקיבא בב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא. ומפני מה ר"ע מטהר בעור? מפני שהעור מבטל'.

קושיא על בר פדא:

מתיב רב עוקבא בר חמא: נאמר "הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב". מהמילה "בנבלתה" לומדים שדוקא הנוגע בנבלה שלימה טמא, כלומר הנוגע בכזית שלם שהוא השיעור של טומאת נבלה. אבל לא הנוגע בעור שיש עליו שני חצאי כזית. שואלת הברייתא יכול היית לומר שאף אם יסחוב אותם לא יטמא במשא, על כך תלמוד לומר "והנושא ... יטמא". זו דעת רבי ישמעאל שיעור שיש עליו שני חצאים מטמא רק במשא ולא במגע. אבל לדעת רבי עקיבא אינו מטמא גם במשא. כי

נאמר בתורה בסמיכות את דין הנוגע בטומאה ואת דין הנושא את הטומאה, ללמד אותנו שיש קשר ביניהם. והיינו שרק שמי שנטמא במגע נטמא גם במשא, אבל מי שאינו נטמא במגע גם אינו נטמא במשא. ומכיון שהנוגע בעור שיש עליו שני חצאי כזית אינו נטמא במגע, הוא גם לא נטמא במשא. עד כאן הבריייתא.

ואם איתא הרי בא לכלל מגע מלפניו: הקושיא – אם נכונים דברי בר פדא שלדעת רבי ישמעאל הנוגע בשני החצאים שעל העור מלפנים טמא, מה מקשה עליו רבי עקיבא? הרי יש כאן אפשרות להטמא במגע על ידי נגיעה בשני החצאים, ולכן הם אמורים לטמא גם במשא!

תירוץ: אמר רבא: רבי עקיבא מתכוון לומר כך – רק דבר שבא לכלל מגע 'בכל צד' כלומר שאפילו אם נוגע בעור מאחוריו הוא נטמא במגע, אז הוא מטמא גם במשא.

*

בעא מיניה רב אויא סבא מרבה בר רב הונא, קולית סתומה לרבי ישמעאל מהו שתטמא: 'קולית' היא עצם חלולה שיש בתוכה מוח. השאלה היא מה הדין בקולית סתומה מכל צדדיה שיש בתוכה מוח ואין עליה בשר, שהמשנה לקמן אמרה שהיא טהורה מטומאת משא לפי שהיא לא באה לכלל מגע (= שאי אפשר לגעת במוח שבתוכה, לפי שהיא סתומה כל צדדיה), האם רבי ישמעאל חולק על המשנה לקמן וסובר שהיא כן מטמאה במשא או לא? **צדדי הספק –**

אית ליה לר' ישמעאל את שבא לכלל מגע בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא, האם רבי ישמעאל דורש 'את שבא לכלל טומאת מגע בא לכלל טומאת משא, אבל דבר שלא בא לכלל טומאת מגע לא בא לכלל טומאת משא', וא"כ הוא מודה למשנה לקמן שהקולית טהורה מטומאת משא לפי שהיא לא באה לכלל מגע.

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע מלפניו: והטעם שבמשנתנו הוא מטמא במשא שני חצאי זיתים, לפי שהוא בא לכלל טומאה לפניו כשיטת בר פדא שיש נוגע וחוזר ונוגע.

או דלמא לית ליה: או שרבי ישמעאל לא דורש 'את שבא לכלל טומאת מגע בא לכלל טומאת משא...', אלא הוא סובר שגם דבר שלא יכול לבוא לידי טומאת מגע

הרי הוא מטמא במשא, וא"כ הוא חולק על המשנה לקמן וסובר שקולית סתומה מטמאה במשא.

אמר ליה עורבא פרח: אמר לו רבה בר רב הונא - 'תראה עורב פורח באוויר', כלומר הסיט את השיחה לנושא אחר.

א"ל רבא בריה: אמר לו רבא בנו (= רבא בנו של רבה בר הונא אמר לאביו) - וכי לא זהו רב אויא סבא מפומבדיתא ששיבחת לי אותו שהוא אדם גדול? ומדוע לא ענית לו?

א"ל אני היום "סמכוני באַשִּׁישׁוֹת", ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא: אמר לו רבה בר הונא - אני צריך חיזוק לפי שאין לי כח מחמת טורח הדרשה שדרשתי היום ברכים (= היתה זו שבת של רגל), ואני צריך לאכול סעודה שיהיה לי כח, והוא הקשה לי דבר שצריך טעם כדי לתרץ אותו, ולכן דחיתי אותו לנושא אחר.

*

אמר עולא: שני חצאי זיתים שתחבן בתוך קיסם, אפי' אם הוא נושא אותם כל היום הרי הוא טהור.

מ"ט כתיב ונשא וקרינן נושא, בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת: והטעם הוא לפי שנאמר לגבי טומאת נבילה **"וְהַנֶּשֶׂא אֶת נִבְלָתָם יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב"**, **"וְהַנֶּשֶׂא"** נכתב ללא האות ו' (= לא כתוב **"והנושא"**), וא"כ הוא נקרא **"וְהַנֶּשֶׂא"** שמשמעותו שהנבילה נישאת על ידי אדם אחר, אבל אנחנו קוראים על פי המסורת **"וְהַנֶּשֶׂא"** שמשמעותו שאדם נושא את הנבילה, ומכאן לומדים שכדי להיטמא בטומאת משא צריך האדם לשאת את הדבר הטמא רק באופן שהוא נישא בבת אחת, ולא כשהם מחוברים על ידי דבר אחר, ולכן הנושא שני חצאי זיתים שתחבן בתוך קיסם טהור.

קושיא: תנן: למדנו במשנתנו - היו על העור שני חצאי זיתים, מטמאין במשא ולא במגע, דברי ר' ישמעאל. ע"כ המשנה. ואם כדברי עולא קשה מדוע הם מטמאים במשא, והרי הוא לא נישא בבת אחת שהרי יש כאן שני חצאי זיתים מחולקים.

תירוץ: א"ר פפא במרודד: במשנתנו מדובר שיש רצועת בשר מרודד שמחברת בין שני החצאים, וכיון שאפשר לשאת את שניהם בבת אחת לכן מטמאים במשא.

קושיא: ת"ש: למדנו בסיפא של משנתנו - מודה ר"ע בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא. ע"כ המשנה. ואם כדברי עולא קשה מדוע הם מטמאים במשא, והרי הוא לא נישא בבת אחת שהרי יש כאן שני חצאי זיתים שנישאים ע"י דבר אחר (- הקיסם) ולא בבת אחת.

תירוצ: ה"נ (- הכא נמי) **במרוצד:** כנ"ל.

כתנאי: דברי עולא תלויים במחלוקת תנאים. וכפי שלמדנו בברייתא - אחד הנוגע בשני חצאי זיתים ואחד המסיט שני חצאי זיתים טמא, ר' אליעזר אומר אף הנושא שני חצאי זיתים טמא. ע"כ הברייתא.

אטו נושא לאו מסיט הוא: וכי נושא הוא לא מסיט? ומה בא רבי אליעזר לומר לנו?!

אלא לאו הכי קאמר: אלא בהכרח כך כוונת הברייתא: אחד הנוגע ואחד המסיט טמא אפילו אם לא נשאם יחד, כלומר גם אם נשא שני חצאי זיתים מחולקים טמא, וזה שלא כדברי עולא, ובא ר' אליעזר לומר שטמא רק באופן שהוא נשא אותם בבת אחת, וזה כדברי עולא. ומכאן שכבר נחלקו התנאים בדברי עולא.

קושיא: ומאי אף? א"כ מדוע רבי אליעזר אמר 'אף הנושא'? והרי להיפך! הוא בא למעט שלא טמא אלא אם נשאם בבת אחת.

אימא והוא דנישא: צריך לגרוס בברייתא 'והוא דנישא', דהיינו שרק אם נישא בבת אחת מטמא.